

Sanhedrin (Mishnah 2a)

גזלות וחבלות — **Monetary cases** are judged by a court of **three** judges. גזלות וחבלות
בשלישה — **Cases of robbery and bodily injury** are judged by a court of **three**.

Sanhedrin (2b-3a)

— **Are cases of thefts and bodily injuries not monetary cases?** Why does the Mishnah have to list thefts and bodily injuries separately?

מה הן קתני — **R' Abahu said:** — By stating “thefts and bodily injuries,” [the Mishnah] is not simply providing examples, but rather **teaching what those cases of the first clause are**. Thus, the Mishnah means to say: מה הן דיני ממונות — **What are the monetary cases** meant by the first clause?

גזילות וחבלות — **Cases of thefts and bodily injuries;** but cases of **admissions and loans** are **not** meant.

— **If you say that they do not require three judges,** — **And from what aspect** are cases of loans excluded? — **that cannot be, for R' Abahu said:**

— **If only two judges adjudicated monetary cases,** — **And by rights, ordained judges should also be required.** — **And the reason that we do not require ordained judges for loan cases** — **is on account of R' Chanina's teaching.**

— **According to Biblical law,** — **both monetary cases and capital cases** — **require inquiry and questioning,** — **since it is stated:**

— **And for what reason did [the Sages] say that for monetary cases we do not need inquiry and questioning?** — **So that you will not close the door in the face of borrowers** by insisting on this procedure. Similarly, the Sages waived the requirement of ordination so as not to inhibit potential lenders from lending their money...

— **Rather, Rava said:** — **[The Tanna] is indeed stating two independent cases, which he separates** — **for reasons similar to those of R' Chanina.**

— **Rav Acha the son of Rav Ika said:** — **According to Biblical law, one judge is also qualified** to adjudicate loan cases, — **as it is stated: With justice shall you judge your fellow.**

— **But because of the concern that a solitary judge might be chosen from corner dwellers** unknowledgeable in monetary law, the Rabbis decreed that three judges are necessary even for loan cases.

— **Is it not possible for a group of three to contain only corner dwellers** who are ignorant about monetary law?

— **It is virtually impossible that there should not be among [the three] one who is knowledgeable** in monetary law.

רש"י - ששמע מחכמים ומדיינין הלכות דין מלוה.
רא"ש - ששמע או קרא בספרים ויודע סברות הדינין.

מהר"ם פדוואה (סל' מג) - גמיר אינו רצה לומר חכם ממש דאם כן היה לו לומר גמיר וסביר וזהו ההפרש בין גמיר ובין סביר דגמיר ר"ל קבל מאחרים וסביר ר"ל מעצמו, דבימי התלמוד אין לומר גמיר מן הספרים שלא נכתבו בימיהם. אורים (ג, ב) - אין זה גמיר וסביר המוזכר בש"ס דשם מיירי שלבו רחב להבין ולהורות והוא מומחה, וכאן פירושו דיש לו שיקול הדעת בדינים וכ"כ הסמ"ע והש"ך, אבל ודאי צריך להיות גמיר בדינים וכ"כ מהר"ם מפאדוה.

כמה גמירי בעינין

רא"ש - כל מידי בר מחבלות עבדין שליחותיהו ולא בעינין מומחין וגם דרישה וחקירה נמי לא בעי... אבל אי לית בהו חד דגמיר פסולי לדינא כדמוכח פרק זה בורר (כג.) דתנן זה פוסל דינו של זה ופריך בגמרא כל כמיניה ומשני בערכאות שבסוריא ופרש"י שהיו יושבי קרנות. [על דברי משפט ח"ו.]
טור (סל' ג) - וכתב הרמ"ה דוקא דגמירי דינא אף על פי דלא סבירי, ויראה מדבריו דבעי שלשתם גמירי, אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב בג' אי אפשר דלית בהו חד דגמיר ששמע או קרא בספרים ויודע סברות בדינין...

חדושי הגהות (מב"ח) - טעם [הרמ"ה] דפסק התם דבר תורה אפילו בדיני ממונות בעינין ג' מומחין אלא דחכמים תיקנו דסגי בג' הדיוטות משום נעילת דלת... ואם כן בעינין דליהוי תלתא גמירי דמאן דלא גמיר פסול לדינא וכמאן דליתיה דמי... אבל הרא"ש פסק כרב אחא בריה דרב איקא דהתם דבר תורה אפילו יחיד הדיוט כשר... אלא משום דחששו ליושבי קרנות דלא גמירי תקנו דבעי ג' הדיוטות דבג' א"א דלית בהו חד דגמיר אלמא דאי לית בהו אפילו חד דגמיר פסולים לדינא אפילו לרב אחא. [ועי' הגהות מהרש"ק לט"ז בס"ג.]

שלחן ערוך (ג, א) - אין בית דין פחות משלשה וכל שלשה נקראים בית דין ואפילו הדיוטות.
רמ"א - דאי אפשר דלית בהו חד דיודע סברות בדינים אבל אי לית בהו חד דידע פסילי לדון.

נתיבות המפשט (ח, א) - משמע בסימן ג' דבחד דגמיר סגי היינו בדיעבד אבל לכתחלה צריכים כולם להיות בקיאים בתורה.

ברכי יוסף (כב, ה) - הגם דבחד דגמיר סגי להרא"ש היינו משום דהך דגמיר מסבר להנהו תרי וסברי ונמצא דנגמר הדין על פי שלשתן.

תומים (ג, ב) - בגזלות וחבלות... ודאי בעינין תלתא דגמירי דהא בהך לכ"ע שלשה בעינין דהא דג' אלהים כתיבי בפרשה, וא"כ אף דמשום נעילת דלת תקנו ג' הדיוטות היינו בלתי סמוכים אבל צריכים להיות גמירי.

קים לי כהרמ"ה

ש"ך (ג, ב) - עיין בתשובות ה' לב ספר ראשון סימן קכג סוף דף קנא כתב דיכול המוחזק לומר קים לי כהרמ"ה דבעינין שלשתם גמירי, ואין נראה לי אלא נראין דברי הרא"ש עיקר בש"ס ואפשר גם הרמ"ה מודה ור"ל דוקא דאית בהו דגמירי לכך כתב הטור ויראה מדבריו כלומר שיראה כן לכאורה אבל אינו מוכרח כל כך.

שער משפט (ג, ב) - משני הש"ס שפיר כיון שלא יזדקקו לדין אם לא דאיכא בהו חד דגמיר... אם כן פשיטא דהגמיר שבקי בדינים לא יצטרף עם מי שאינו גמיר לישב בדין אחד דהא אף הוא יפסל בצרופן... ומעתה יפה פסק מוהר"י בן לב הביאו הש"ך שהמוחזק יכול לומר קים לי כהרמ"ה.

קבלה

רא"ש ותוספות - ואף על גב דפליגי רבנן עליה ואמרו אימתי בזמן שמביא ראיה שהן פסולין הא לאו הכי לא היינו דוקא גבי ערכאות שנתמנו להיות דיינין.

מהר"ם פדוואה (סל' מג) - וההיא דערכאות שבסוריא... אולי הם נחשבים כאלו קבלום הבעלי דינין עליהם מאחר שהם ממונים לדון.

ש"ך (ג, ג) - אם המחוס רבים עליהם אפילו שלשה יושבי קרנות כשרים.

שבות יעקב (קלז, הובא בפתחי תשובה) - אי כולהו תלתא לא גמירי כלל פסילי לדון כמו שפסק בהג"ה ר"ס ג', ואסור להו למידן אלא אם כן שקבלו עלייהו והיינו שצריך שיקבלו עליהם בפירוש כדין קרוב או פסול. [אבל עי' הלכה פסוקה (ג, ה) שרבים חולקים ואומרים כל שבאו שני בעלי הדין לדון לפני הדיינים ביאתם חשובה קבלה.]